

PRIEDANGŲ KIEKIO IR GYVENTOJŲ NUOMONĖS APIE JŲ PRIEINAMUMĄ UTENOS APSKRITYJE ANALIZĖ

Dominyka Jutkaitė - Zapalskė, Lina Žvinytė, Ingrida Pliopaitė Bataitienė

Utenos kolegija, Verslo ir technologijų fakultetas,

Maironio g. 18, Utena

Anotacija

Žmogų veikiant gyvybei ar sveikatai pavojingiems veiksniams, svarbūs civilinės saugos objektai, galintys trumpą laikotarpį (iki 2- 3 parų) apsaugoti gyventojus – priedangos. Tokiais trumpalaikės apsaugos objektais gali būti tiek statiniai, tiek patalpos statiniuose. Nors informacijos šaltinių apie ekstremalias situacijas ir elgesį jų metu gyventojai turi ne vieną, tačiau nėra žinoma gyventojų nuomonė apie esamas priedangas, jų būklę, informacijos sklaidos pakankumą. Straipsnyje pristatomo tyrimo tikslas – išanalizuoti priedangų kiekį Utenos apskrityje ir gyventojų nuomonę apie jų prieinamumą. Siekiant tikslo buvo atlikta informacijos šaltinių analizė, sudaryta gyventojų apklausa. Tyrimo rezultatai atskleidė analizuojamoje apskrityje įrengtų priedangų kiekius – 226, kuriose talpinamų gyventojų skaičius yra 37,4 % visų savivaldybės gyventojų skaičiaus. 55 % Utenos apskrities gyventojų neturi nuomonės dėl priedangų kiekio, 41 % respondentų mano, kad esamų priedangų kiekis yra nepakankamas, 66 % apklaustųjų nurodė, kad nesidomėjo kokia yra priedangų būklė, tik 5 % apklaustųjų mano, kad priedangos yra geros ir labai geros būklės. 24 % apklaustųjų teigia, kad artimiausią priedangą lengvai pasiektų pėsčiomis per 10 minučių, net 62 % apklaustųjų teigia, kad nežino ar pasiektų priedangą per 10 minučių, o 14 % atsakė į klausimą neigiamai – t. y. mano, kad artimiausios priedangos nepasiektų per 10 minučių.

Reikšminiai žodžiai: priedanga, civilinė sauga, ekstremalios situacijos, kolektyvinės saugos statinys.

Išvadas

Žmogus tiek formalioje, tiek neformalioje aplinkoje gali susidurti su įvairios kilmės pavojais. Atsižvelgiant į kilmę pavojus galima suskirstyti į: gamtinės kilmės, techninės kilmės, socialinės kilmės. Pasaulyje vienas iš dažniausių gamtinių pavojų – žemės drebėjimai. Jiems įvykus sunaikinami miestai, gali būti sukeltos cunamio bangos, žūsta žmonės, įvyksta avarijos ypatingos svarbos objektuose. Lietuvoje nėra užfiksuoto nei vieno žemės drebėjimo, tačiau buvo juntami atsklidę virpesiai žemės drebėjimų vykusių Norvegijoje, Rumunijoje. Uraganai (30-35 m/s vėjo greitis), tornadai, taifūnai – reiškiniai niokojantys Pietryčių Aziją, Japoniją, JAV. Šių reiškinių priežastis – vėjas, dėl kurio keičiantis slėgiui, formuojasi pokyčiai atmosferoje. Lietuvoje taip pat fiksuojami uraganai, pridarantys didelių nuostolių. Kitas pavojingas meteorologinis reiškinys, kuris stebimas ir Lietuvos teritorijoje, yra viesulas – stiprus, nedideliame plote esantis oro sūkurys, su beveik vertikalia ašimi (Čyras ir kt., 2008). Nors Lietuvos geografinė padėtis yra palanki gamtinių pavojų kontekste, tačiau dėl pasaulinės klimato kaitos padarinių ir Lietuvos gyventojai vis dažniau susiduria su gamtiniais reiškiniais, tokiais kaip liūtys, krušos, stiprūs vėjai, pridarantys vis daugiau žalos. Prie techninės kilmės pavojų priskiriami tokie pavojai kaip: avarijos ypatingos svarbos infrastruktūros objektuose; kibernetinės atakos; įvairių cheminių medžiagų pasklidimas aplinkoje ir galimybė patekti į žmogaus organizmą; radiologiniai pavojai, kurie

susiję su jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio rizika; gaisrai. Potencialūs Lietuvos gyventojų pavojai susiję su socialiniais įvykiais yra sietini su nusikalstama veika, nevaldoma žmonių minia, nesankcionuoti veiksmai. Norint gyventojus apsaugoti nuo panašių veiksmų bei ekstremaliųjų situacijų (susidaranti padėtis dėl gamtinio, techninio, socialinio pavojaus ar karo veiksmų, kuri lemia didelę pavojų žmogaus gyvybei, sveikatai, turtui, gamtai, turtinius nuostolius (Čyras ir kt., 2008)) valstybės ir savivaldybės institucijos bei kitos įstaigos numato veiksmus gresiant ar susidarius šioms situacijoms – t. y. civilinės saugos veikla, kurios pagrindinės sritys yra prevencija, parengtis, reagavimas ir atstatymas (Baniulienė ir kt., 2014).

Prie ilgalaikių antropogeninės kilmės nelaimių yra priskirtini karai, kurių metu naikinamos ne tik priešininko karinės pajėgos, bet ir civiliai gyventojai ir jų objektai. Valstybės turi būti pasirengusios įvairiems iššūkiams, o visuomenė – žinoti kaip elgtis ekstremaliose situacijose. Svarbiausius aspektus ir kaip elgtis ekstremaliųjų situacijų metu, kiekvienas Lietuvos pilietis gali lengvai rasti (1 pav.):

- savivaldybių interneto puslapiuose;
- savivaldybių ekstremaliųjų situacijų planuose;
- interneto svetainėje www.lt72.lt ;
- mobiliojoje aplikacijoje LT72.
-

1 pav. Lietuvos gyventojų informavimo apie ekstremalias situacijas šaltiniai
Šaltinis: sudaryta autorių pagal (Žinojimas..., 2025; Civilinė..., 2025)

Naujausias informacijos šaltinis – mobilioji programėlė LT72, kurios sukūrimą iniciavo LR vidaus reikalų ministerija, norėdama gerinti visuomenės pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms: „įrankis, padedantis gyventojams iš anksto pasiruošti ekstremaliosioms situacijoms – nuo stichinių nelaimių iki branduolinės avarijos ar karinių grėsmių. Programėlėje galima rasti ne tik naudingos informacijos ar atlikti žinių testą, joje taip pat veikia interaktyvus Lietuvos žemėlapis su perspėjimo sirenų, kolektyvinės apsaugos statinių, priedangų tinklo (pro pavojaus atveju) ir gyventojų evakuacijos punktais, kurių gali prireikti, jei tektų evakuotis. Planuojama, kad turint ją parsiųstą telefone bus galima gauti ir perspėjimo

pranešimą apie gresiantį pavojų. Dalis mobiliosios programėlės pritaikyta ir asmenims su negalia.“ (LT72 ..., 2025).

Nors informacijos apie ekstremalias situacijas ir elgesį jų metu gyventojai turi ne vieną, tačiau ne ką mažiau svarbu ne tik žinoti kur rasti informaciją, bet ir ją tinkamai suprasti. Atlikta literatūros šaltinių analizė leidžia daryti prielaidą, kad nėra žinoma kokia spraga egzistuoja tarp turimos informacijos apie infrastruktūrą ir realių gyventojų galimybių naudotis šia informacija. LR Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo 28 str. išskiriamos trys skirtingos statinių grupės (1 lentelė) ir derėtų žinoti kam kuris skirtas.

1 lentelė. Civilinės saugos objektai (Šaltinis: sudaryta autorių pagal Žinojimas..., 2025, Lietuvos..., 1998)

Objekto tipas	Apibrėžtis	Pastabos
Kolektyvinės apsaugos statiniai (KAS)	Tai iš anksto parinkti ir specialiai pažymėti statiniai, kurie gali būti greitai pritaikomi laikinam gyventojų prieglobsčiui saugantis nuo žalingo aplinkos poveikio bei evakuotų gyventojų apsaugai ekstremaliųjų situacijų ar karo metu	
Priedangos	Tai patalpos, kuriose yra galimybė gyventojams pasislėpti ir trumpą laiko tarpą išvengti gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksmų, kilus oro pavojui, nuo tiesioginio ar netiesioginio apšaudymo grėsmės karinės agresijos metu (nuo netiesioginių atakų iš orlaivių, raketų, artilerijos ugnies, nuo skeveldrų, nuolaužų, sprogimo smūgio bangų, atsitiktinių kulų).	
Slėptuvės	Tai pastatai ir patalpos skirti gyventojams, kurie užtikrina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiklą ekstremaliųjų situacijų ar karo metu, apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksmų (cheminių, radiacinių pavojų, teroro aktų padarinių, riaušių, neramumų ir kt.).	Jos ženklinimo neturi

Svarbu paminėti, kad visoms apsaugos statinių grupėms yra taikomi įrengimo reikalavimai, kuriuos numato LR Statybos techninio reglamentas 2.07.02:2024 „Slėptuvės, kolektyvinės apsaugos statinio ir priedangos projektavimo ir įrengimo reikalavimai“. Šiame teisės akte nustatyti minimalūs reikalavimai naujai projektuojamiems ir įrengiamiems statiniams. Tačiau joms visoms statinių grupėms taikomos tik šios vienodos nuostatos – tiek slėptuvės, tiek priedangos, tiek kolektyvinės apsaugos statiniai turi atitikti bendrus reikalavimus konstrukcijoms, bendrus reikalavimus inžinerinėms sistemoms (šildymo sistemos, vėdinimo, vandentiekio ir nuotekų ir pan.), bendrus reikalavimus negalimiems transportuoti asmenims apsaugoti. Priedangos turi būti projektuojamos taip, kad jose tilptų ne mažiau kaip 60 % gyventojų, darbuotojų, esančių pastate. Jose turi būti numatyta vieta pirmosios medicininės pagalbos ir pirminių gaisro gesinimo priemonių saugojimui. Judėjimo organizavimui priedangose keliama šie reikalavimai: takai turi būti pritaikyti riboto judumo asmenims, durų varčios plotis turi būti ne mažesnis kaip 0,8 m, ne mažiau kaip vienas įėjimas ir išėjimas ir ne mažiau kaip vienas avarinis įėjimas ir išėjimas, išorinės durys ne mažesnio nei EI₂ 60-C3 atsparumo ugniai, kelyje iš priedangos draudžiama numatyti lifthus ir keltuvus (LR..., 2024).

Priedangoms tinkamas vietas parenka savivaldybių administracijose dirbantys specialistai, šios vietos ženklinamos specialiuoju priedangų ženklu. Be to, gyventojai gali slėptis ir saugiose gyvenamose, negyvenamose patalpose, tokiose kaip: rūšiai, požeminiai garažai, pėsčiųjų perėjos, transporto tuneliai. Trumpalaikės apsaugomosios patalpos turėtų būti parenkamos kaip vidinė patalpa, turėtų būti saugiai ir greitai pasiekiamos, su kaip galima mažesniu langų ir durų kiekiu, svarbus švara oro tiekimas, be pakabinamų lubų, jose turėtų būti vanduo (Slėptuvės ..., 2025; Petkuvienė ir Petkus, 2022).

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti priedangų kiekį Utenos apskrityje ir gyventojų nuomonę apie jų prieinamumą, nes susidarius gyvybei ar sveikatai pavojingiems veiksniams nesvarbu ar tai būtų karinis konfliktas, ar gamtinė katastrofa, ar kita ekstremali situacija, labai svarbu, kad kiekvienas pilietis žinotų kaip tam pasiruošti ir kur saugiai pasislėpti. Atsižvelgiant į literatūros analizę galima teigti, kad nėra duomenų apie Utenos apskrities gyventojų nuomonę dėl priedangų ir jų prieinamumo.

Tyrimo objektas – priedangų kiekis ir jų prieinamumas, Utenos apskrities tiriamuoju atveju.

Tyrimo problema – nors informacijos šaltinių apie priedangas esančias apskrityse yra nemažai, tačiau nėra žinoma gyventojų nuomonė apie priedangų ir jų prieinamumo vertinimą, atsižvelgiant į viešos informacijos prieinamumą.

Taikyti tyrimo metodai: informacijos šaltinių analizė, gyventojų internetinė apklausa, kurioje dalyvavo 380 respondentų, imties dydis apskaičiuotas remiantis statistiniu reprezentatyvumo principu – 95% patikimumo lygis, $\pm 5\%$ paklaida. Apklausos respondentų pasiskirstymas pagal amžių: 10 % iki 25 metų, 64 % – 25–50 metų, 26 % – 50 ir daugiau metų. Didžioji dalis respondentų gyvena mieste – 66 %. Tyrimui respondentai parinkti atsitiktiniu būdu.

1 Priedangų kiekio ir gyventojų nuomonės apie jų prieinamumą Utenos apskrityje, tyrimo rezultatai ir jų analizė

Utenos apskritį sudaro šios savivaldybės: Anykščių rajono savivaldybė, Ignalinos rajono savivaldybė, Molėtų rajono savivaldybė, Utenos rajono savivaldybė, Visagino savivaldybė, Zarasų rajono savivaldybė. Šios apskrities plotas yra 7191 km², gyventojų tankis 18,0 žm./km², yra 10 miestų, o bendras gyventojų skaičius – 126993 (Utenos..., 2025). 2 lentelėje pateikiama informacija apie priedangų kiekį Utenos apskrityje.

2 lentelė. Priedangų kiekis Utenos apskrityje (Šaltinis: sudaryta autorių pagal Žinojimas..., 2025; Anykščių ..., 2025; Anykščių ..., 2024; Ignalinos ..., 2024; Ignalinos ..., 2025; Utenos ..., 2024; Utenos ..., 2025; Visagino ..., 2025; Visagino ..., 2021; Molėtų ..., 2022; Zarasų ..., 2025; Zarasų ..., 2024)

Savivaldybė	Priedangos 	
	Kiekis statinių	Talpinamų gyventojų skaičius (% nuo visų savivaldybės gyventojų skaičiaus)
Anykščių rajono savivaldybė 22 794 gyventojų	42	9500 (41,7 %)
Ignalinos rajono savivaldybė 14 782 gyventojų	22	4365 (29,5 %)
Molėtų rajono savivaldybė 16 926 gyventojų	40	5489 (32,4 %)
Utenos rajono savivaldybė 37 266 gyventojų	51	13391 (35,9 %)
Visagino savivaldybė 19 404 gyventojų	31	8657 (44,6 %)
Zarasų rajono savivaldybė	40	6127

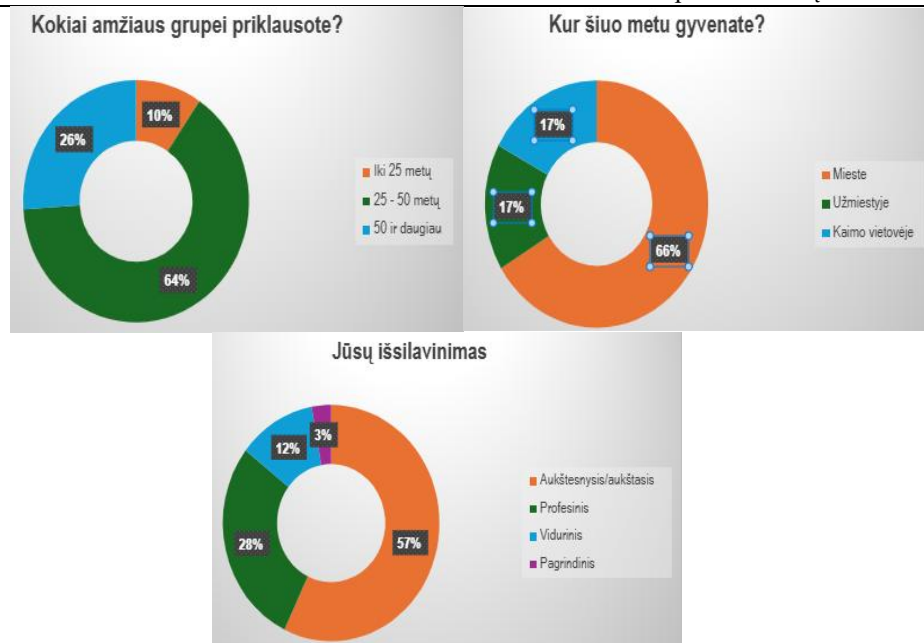
Savivaldybė	Priedangos 	
	Kiekis statinių	Talpinamų gyventojų skaičius (% nuo visų savivaldybės gyventojų skaičiaus)
14 790 gyventojų		(41,4 %)
Iš viso: 126 993 gyventojų	226	47529 (37,4 %)

Analizuojant 2 lentelėje pateiktus duomenis matome, kad Utenos apskrityje priedangų yra įrengta 226, kuriose talpinamų vietų yra 47529 – t. y. 37,4 % nuo visų apskrities gyventojų skaičiaus arba toks gyventojų kiekis galėtų pasislėpti ir trumpą laiko tarpą išvengti gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksmų, kilus oro pavojui, nuo tiesioginio ar netiesioginio apšaudymo grėsmės karinės agresijos metu. Vertinant gyventojų skaičių, galėsiantį pasislėpti priedangose, atskirose Utenos apskrities savivaldybėse, galima pastebėti, kad daugiausiai tokių gyventojų būtų Visagino savivaldybėje (44,6 %), o mažiausiai – Ignalinos rajono savivaldybėje – 29,5 %. Likę savivaldybių gyventojai savo saugumu turėtų pasirūpinti patys. Šaltinyje (Žinojimas, ... 2025) pateikiamos rekomendacijos kaip namo rūsyje įsirengti asmeninę priedangą:

- „<...Rūsysis turi turėti tvirtas sienas ir betoninį perdengimą. Geriausia, kai namo rūsyje yra įrengtas ir antrasis išėjimas.
- Taip pat reikėtų pasirūpinti ventiliacijos anga. Jeigu rūsys su langais, pripilkite į maišus smėlio, galėsite juos jais uždengti.
- Pasirūpinkite, kurioje vietoje įrengsite tualetą. Jei tokios galimybės nėra, tai gali būti ir kibiras su dangčiu.
- Rūsyje grindis patariama iškloti medinėmis lentomis ar medžio drožlių plokštėmis.
- Palei sieną reikėtų sukalti tvirtas ir plačias lentynas. Jos tiks ir daiktams, ir miegui.
- Rūsyje laikykite reikalingas maisto ir vandens atsargas. Patartina turėti didelės talpos 40–50 litrų vandens statinę.
- Pravers nedidelė elektrinė ir dujinė viryklės.
- Rūsyje galima pastatyti ir metalinę krosnelę, kurios dūmtraukis turėtų būti išvestas į lauką ...>“.

Siekiant išsiaiškinti ar gyventojai žino apie esančias priedangas ir kaip vertina jų prieinamumą buvo atlikta Utenos apskrities gyventojų apklausa, kuri buvo vykdoma internetu dalijantis apklausos nuoroda su šios apskrities gyventojai socialinių medijų tinkluose. Tyrime Utenos apskritis vertinama kaip vientisas administracinis vienetas, neanalizuojant atskiroms šios apskrities savivaldybėms būdingų demografinių bruožų. Apskrities pasirinkimą lėmė tai, jog ši apskritis yra strategiškai svarbi rytų Lietuvos kontekste – ribojasi su Latvija bei Baltarusija – galimos papildomos civilinės saugos rizikos. Šiai apskričiai būdingas žemas gyventojų tankumas – 2023 m. duomenimis 17,4 žm. /km², Lietuvos – 43,8 žm. /km². Atsižvelgiant į gyventojų pasiskirstymą šios apskrities teritorijoje yra aktualu įvertinti, ar gyventojai turi realią prieigą prie priedangų bei informacijos apie elgesį esant/gresiant ekstremaliajai situacijai, pakankumą. Pagal gyventojų amžių šioje apskrityje pagrindinę dalį gyventojų sudaro 15–64 metų amžiaus grupės gyventojai (64,4 %), Lietuvoje – 65,1% (Valstybės ..., 2023).

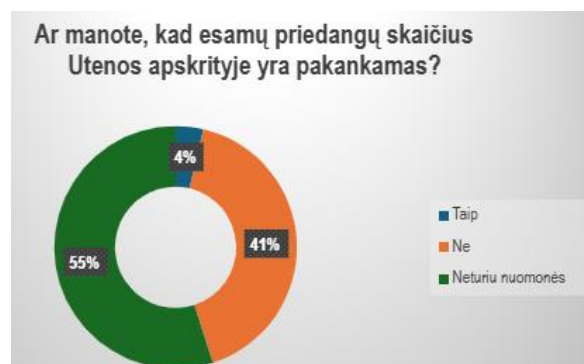
2 paveiksle pateikiami respondentų demografinio pasiskirstymo pagal amžių, gyvenamąją vietą, išsilavinimą duomenys.

2 pav. Respondentų demografinis pasiskirstymas
Šaltinis: sudaryta autorių

Apklausa buvo atlikta internetinės apklausos būdu, joje dalyvavo 380 Utenos apskrities gyventojai. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių: 10 % iki 25 metų, 64 % – 25–50 metų, 26 % – 50 ir daugiau metų. Didžioji dalis respondentų gyvena mieste – 66 %. 57 % apklaustųjų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Šaltinio (City ..., 2025) duomenimis Utenos apskrities didžioji dalis gyventojų (61,9 %) priklauso 18–64 metai amžiaus grupei, 58,5 % gyvena miestuose.

Apklausos atsakymų į klausimą „Ar manote, kad esamų priedangų skaičius Utenos apskrityje yra pakankamas?“ rezultatai pateikiami 3 paveiksle.

3 pav. Respondentų nuomonė dėl priedangų skaičiaus Utenos apskrityje
Šaltinis: sudaryta autorių

Pagal 3 pav. pateiktus apklausos duomenis galima daryti išvadą, kad Utenos apskrities gyventojų dauguma (net 55 %) neturi nuomonės šiuo klausimu. 41 % respondentų mano, kad esamų priedangų kiekis yra nepakankamas ir tik 4 % apklaustųjų mano, kad priedangų kiekis yra pakankamas. Didžiosios respondentų dalies nuomonės neturėjimas analizuojamu klausimu gali būti siejamas su gyventojų poreikių (pagal A. Maslow: fiziologiniai, saugumo, socialiniai, savigarbos ir pagarbos, savirealizacijos) tenkinimu, kuomet kiekvienas aukštesnis poreikių lygmuo tampa aktualus tik patenkinus žemesnįjį. Šią mintį

patvirtina apklausos rezultatai, nurodantys kad net 41 % respondentų neieško informacijos apie priedangas ir neturi nuomonės apie tai ar savivaldybių teikiamas informacijos kiekis apie priedangas yra pakankamas.

51 % apklaustųjų teigia, kad jiems savivaldybių informacijos apie esamas apskrityje priedangas nepakanka ir tik 8 % apklaustųjų informacijos pakanka. Be priedangų skaičiaus ir būklės, labai svarbu ir tai, kiek gyventojai yra informuojami apie jų vietas ir naudojimą. Jei gyventojai nežino kur jos yra ar kaip jomis naudotis, net ir geriausiai įrengtos priedangos gali būti neprieinamos ekstremalios situacijos metu.

4 paveiksle pateikiami atsakymai į klausimą: Ar artimiausia priedanga yra lengvai pasiekama pėsčiomis per 10 minučių.

4 pav. Respondentų nuomonė dėl priedangų pasiekiamumo per 10 minučių

Šaltinis: sudaryta autorių

Tik 24 % apklaustųjų teigia, kad artimiausią priedangą lengvai pasiektų pėsčiomis per 10 minučių, net 62 % apklaustųjų teigia, kad nežino, o 14 % atsakė į klausimą neigiamai.

5 paveiksle pateikiami respondentų nuomonės apie esamų priedangų būklę ir jų tinkamumą naudoti ekstremalių situacijų metu rezultatai.

5 pav. Respondentų nuomonė apie priedangų būklę ir naudojimo tinkamumą

Šaltinis: sudaryta autorių

66 % apklaustųjų nurodė, kad nesidomėjo kokia yra priedangų būklė, 14 % – mano, kad priedangų būklė yra vidutiniška, 14 % – bloga, 5 % – labai bloga. Tik 3 % apklaustųjų mano, kad priedangos yra geros būklės, o 2 % – labai geros būklės.

Deja, gauti atsakymų duomenys leidžia daryti prielaidą, kad didžiajai daliai respondentų klausimai apie esamas priedangas, jų būklę yra neaktualūs arba jie nesusimasto, nes galbūt nežvelgia grėsmių. Ši situacija galimai sietina su keliomis priežastimis:

- Maslow poreikių teorija;

- nepakankama informacijos sklaida;
- per didelis optimizmas vertinant pavojų grėsmės.

Analizuojant atsakymų dalį, respondentų, kuriems rūpi šie klausimai, galima padaryti išvadą, kad nemaža dalis (24 %) gyventojų mano, kad priedangas pasiektų pėsčiomis per 10 minučių, teigiamai priedangų būklę (labai gerai/gerai/ vidutiniškai) vertina 19 %, o neigiamai (blogai/ labai blogai) – 15 %, o paklausti respondentai ar pritartų tam, kad būtų įrengta daugiau viešai prieinamų priedangų – net 88 % apklaustųjų pasisakė, kad pritartų.

Apibendrinant gautus tyrimo duomenis galima daryti prielaidą, kad esant ekstremaliajai situacijai Utenos apskrities gyventojų nesidomėjimas civilinės saugos veiksmais sudarytų prielaidas panikos kilimui ir trukdytų efektyviam civilinės saugos veiksmų ir priemonių taikymui, o tai nulemtų prastesnį gyventojų saugumo užtikrinimą. Daroma prielaida, kad Utenos apskrities gyventojai yra nepakankamai pasirengę ekstremalioms situacijoms. Nors įvardinamos respondentų abejingumo tiriamajai problemai galimos priežastys, tačiau pagrįstoms praktinėms rekomendacijoms susidariusiai situacijai spręsti pateikti būtina atlikti papildomą tyrimą – priežasčių identifikavimui.

Išvados

1. Utenos apskrityje priedangų yra įrengta 226, jose talpinamų vietų yra 47529 – t. y. 37,4 % nuo visų apskrities gyventojų skaičiaus. Vertinant gyventojų skaičių, galėsiantį pasislėpti priedangose, atskirose Utenos apskrities savivaldybėse, galima pastebėti, kad daugiausiai tokių gyventojų būtų Visagino savivaldybėje (44,6 %), o mažiausiai – Ignalinos rajono savivaldybėje – 29,5 %.
2. Gauti tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad didžiajai respondentų daliai (55 %) klausimai susiję apie esamas priedangas, jų būklę yra neaktualūs arba jie nesusimasto, nes galbūt neįžvelgia grėsmių. Galimos priežastys, lėmusios tokią situaciją: žemesniųjų poreikių nepakankamas tenkinimas; nepakankama informacijos sklaida; per didelis gyventojų optimizmas vertinant ekstremaliųjų situacijų rizikas.
3. Vertinant priedangų skaičių 55 % respondentų neturi nuomonės, 41 % mano, kad esamų priedangų kiekis yra nepakankamas ir tik 4 % mano, kad priedangų kiekis yra pakankamas. 66 % apklaustųjų nurodė, kad nesidomėjo kokia yra priedangų būklė ir tik 3 % apklaustųjų mano, kad priedangos yra geros būklės, o 2 % – labai geros būklės.
4. Nors respondentai pademonstravo nesidomėjimą civilinės saugos objektais, tačiau paklausti ar pritartų tam, kad būtų įrengta daugiau viešai prieinamų priedangų – net 88 % pritartų.
5. Institucijos, atsakingos už civilinės saugos priemonių taikymą, nurodo keletą informacijos sklaidos šaltinių, tačiau net 51 % apklaustųjų teigia, kad jiems savivaldybių informacijos apie esamas apskrityje priedangas nepakanka ir tik 8 % apklaustųjų informacijos pakanka.
6. Daroma prielaida, kad Utenos apskrities gyventojai yra nepakankamai pasirengę ekstremalioms situacijoms.

Literatūros sąrašas

1. Anykščių rajono savivaldybės mero potvarkis dėl Anykščių rajono savivaldybės kolektyvinės apsaugos statinių ir jų poreikio sąrašo tvirtinimo 2025 m. sausio 15 d. nr. 1-MP-25
2. Anykščių rajono savivaldybės mero potvarkis dėl Anykščių rajono savivaldybės priedangų sąrašo tvirtinimo 2024 m. lapkričio 19 d. Nr. 1-MP-577
3. Baniulienė, Monkeliūnienė, J., Paškevičiūtė, A., Jakavonis, D., Misiūnas, A., Dumčienė, M., Vilkelienė, D. (2014). Civilinė sauga. Kaunas, *Kopa*, 257 p.
4. Civilinė sauga. (2025). Prieiga per internetą :< <https://utena.lt/lt/civiline-sauga> >

5. City Populations. (2025). Prieiga per internetą: <https://www.citypopulation.de/en/lithuania/admin/09__utena/>
6. Čyras, P., Dubonis, R., Šukys, R. (2008). Gyventojų apsauga ekstremaliose situacijose. Vilnius: Technika, 250 p.
7. Ignalinos rajono savivaldybės meras potvarkis dėl Ignalinos rajono savivaldybės priedangų sąrašo, patvirtinto Ignalinos rajono savivaldybės mero 2024 m. gruodžio 13 d. potvarkiu nr. V1-451 „Dėl Ignalinos rajono savivaldybės priedangų sąrašo patvirtinimo“, pakeitimo. 2025 m. sausio 29 d. Nr. V1-32.
8. Ignalinos rajono savivaldybės mero potvarkis dėl Ignalinos rajono savivaldybės kolektyvinės apsaugos statinių sąrašo patvirtinimo 2024 m. kovo 8 d. Nr. V1-92
9. Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas, Valstybės žinios, 1998-12-31, Nr. 115-3230.
10. LR Statybos techninis reglamentas 2.07.02:2024 „Slėptuvės, kolektyvinės apsaugos statinio ir priedangos projektavimo ir įrengimo reikalavimai“. Patvirtintas LR aplinkos ministro 2024 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. D1-63.
11. LT72 – pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms programėlė. (2025). Prieiga per internetą: <<https://vrm.lrv.lt/lt/pasirengimo-ekstremaliosioms-situacijoms-programele-lt72/>>
12. Molėtų rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planas. 2022. Patvirtintas Molėtų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2012 m. balandžio 6 d įsakymu Nr. B6-336, galiojanti redakcija 2022-01-12
13. Petkuvienė, R., Petkus, A. (2022). Civilinės saugos koncepcijos įgyvendinimas valdant, naudojant ir disponuojant valstybės ir savivaldybių turtu. Public security and public order, 29, 157–171. DOI: 10.13165/PSPO-22-29-29.
14. Slėptuvės ir priedangos. (2025) Prieiga per internetą: < <https://civsauga.lt/ekstremaliuju-situaciju-valdymas/sleptuves-priedangos/>>
15. Utenos apskritis (2025). Prieiga per internetą: <https://www.lrvalstybe.lt/apskritys/utenos-apskritis>
16. Utenos rajono savivaldybės mero potvarkis dėl parinktų priedangų ir jų poreikio sąrašo patvirtinimo. Patvirtintas 2025 m. balandžio 16 d. potvarkiu Nr. MP-264
17. Utenos rajono savivaldybės parinktų kolektyvinės apsaugos statinių ir jų poreikio sąrašas, patvirtintas Utenos rajono savivaldybės mero 2024 m. gegužės 3 d. potvarkiu Nr. MP-369
18. Valstybės duomenų agentūra. (2023). Lietuvos gyventojai. Prieiga per internetą: < <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2023/salies-gyventojai/gyventoju-skaicius-ir-sudetis>>
19. Visagino savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planas. 2021. Prieiga per internetą: <https://www.visaginas.lt/civiline-sauga/228>
20. Visagino savivaldybės mero potvarkis dėl Visagino savivaldybės priedangų ir jų poreikio sąrašo patvirtinimo. Patvirtintas 2025 m. balandžio 2d potvarkiu Nr. PV-E-72.
21. Zarasų rajono savivaldybės mero potvarkis dėl Zarasų rajono savivaldybės mero 2023 m. liepos 5 d. potvarkio Nr. P(2.1 E)-127 „Dėl Zarasų rajono savivaldybės priedangų sąrašo patvirtinimo ir ženklinimo“ pakeitimo 2025 m. vasario 28 d. Nr. P-76.
22. Zarasų rajono savivaldybės mero potvarkis dėl Zarasų rajono savivaldybės kolektyvinės apsaugos statinių sąrašo patvirtinimo ir ženklinimo 2024 m. rugpjūčio 23 d. Nr. P-432.
23. Žinojimas saugo. (2025). Prieiga per internetą: <<https://lt72.lt/>>

ANALYSIS OF THE NUMBER OF SHELTERS AND RESIDENTS' OPINIONS ON THEIR ACCESSIBILITY IN UTENA COUNTY

Dominyka Jutkaitė - Zapalskė, Lina Žvinytė, Ingrida Pliopaitė Bataitienė

*Utenos kolegija Higher Education Institution,
7 Maironio str., Utena, Lithuania*

Summary

When people are exposed by factors dangerous to life or health, shelters are important civil protection objects that can protect residents for a short period of time (up to 2-3 days). Such short-term protection objects can be buildings and premises in buildings. Although residents have more than one source of information about emergency situations and behavior during them, the opinion of residents about existing shelters, their condition, and the sufficiency of information dissemination is not known. The aim of the study presented in the article is to analyze the number of shelters in Utena County and the opinion of residents about their availability. To achieve this goal, an analysis of information sources was conducted and a survey of residents was conducted. The results of the study revealed the number of shelters installed in the analyzed county - 226, the number of residents accommodated in them is 37.4% of the total population of the municipality. 55% of Utena County residents have no opinion on the number of shelters, 41% of respondents believe that the number of existing shelters is insufficient, 66% of respondents indicated that they were not interested in the condition of the shelters, only 5% of respondents believe that the shelters are in good and very good condition. 24% of respondents say that they could easily reach the nearest shelter on foot within 10 minutes, as many as 62% of respondents say that they do not know whether they could reach the shelter within 10 minutes, and 14% answered the question negatively – i. e. they believe that they would not reach the nearest shelter within 10 minutes.

The results obtained allow us to assume that for the majority of respondents (55%) the questions are related to existing shelters, their condition is irrelevant or they do not think about it, because they may not see the threats. Possible reasons for this situation: insufficient satisfaction of lower needs; insufficient dissemination of information; excessive optimism of the population in assessing the risks of emergency situations.

Key words: Shelter, civil protection, emergency situations, collective security structures.